

MARINA ČUBRIĆ

Jezični sadržaji u Kurikulumu za Hrvatski jezik za gimnazije

Hrvatski jezik ne nalazi se slučajno na prvome mjestu u službenim svjedodžbama u osnovnoj i srednjoj školi. On je temeljni predmet hrvatskoga obrazovnog sustava. Sveza *hrvatski jezik* ima dva značenja te označuje jezik i predmet. Kad označuje predmet, piše se velikim početnim slovom – *Hrvatski jezik*. Hrvatski je jezik i službeni jezik u Republici Hrvatskoj i jezik na kojemu se obrazuju svi učenici. Međutim, hrvatski se jezik u školama poučava, a to je i naglašeno u opisu predmeta, kao materinski ili kao jezik društvene sredine. Prvi postavljeni odgojno-obrazovni cilj učenja i poučavanja jest ovladavanje temeljnim jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja i pisanja te njihovim međudjelovanjem, ali i jezičnim znanjem i znanjem o hrvatskome jeziku kao sustavu. Još jedan od postavljenih ciljeva treba istaknuti – to je razvoj vlastitoga jezično-kulturnog identiteta te jačanje nacionalnoga identiteta i osjećaja pripadnosti narodu i državi.

Ishodi vezani uz jezične vještine i jezikoslovne pojmove ponajviše se ostvaruju u prvome području predmeta: A – hrvatski jezik i komunikacija. To se područje temelji na učenju i poučavanju jezičnim znanjima te na ovladavanju jezikom kao sustavom u svakodnevnoj komunikaciji. To će područje također biti ključno i za ostala dva predmetna područja (književnost i stvaralaštvo i kultura i mediji) jer pretpostavlja stjecanje sposobnosti pomnoga čitanja obavijesnih i književnih tekstova, sposobnost analize i interpretacije teksta te razumijevanje konteksta.

Prijedlozi postotne zastupljenosti predmetnoga područja hrvatski jezik i komunikacija (45 – 50 %) za svaki razred također pokazuju njegovu važnost (prevedeno u broj sati to bi bilo 60 – 70 sati godišnje). Sve navedeno pokazuje da se ishodi iz ovoga područja trebaju vrlo dobro razraditi jer će njihova usvojenost biti pokazatelj uspjeha i na drugim područjima, ali i u drugim predmetima.

Struktura odgojno-obrazovnih ishoda

Predmetno područje *hrvatski jezik i komunikacija* (A) obuhvaća najviše ishoda – sedam (predmetno područje B obuhvaća ih četiri, a C dva). Njihova struktura i raspored ponavljaju se od prvoga razreda osnovne škole do četvrtoga razreda srednje škole. Ishodi od 1 do 4 obuhvaćaju jezične djelatnosti (1 – govorenje, 2 – slušanje, 3 – čitanje, 4 – pisanje). Razrada ishoda A1 – A4 podudarna je u svim razredima i, najšire prikazano,

.....
Sveza *hrvatski jezik* ima dva značenja te označuje jezik i predmet. Kad označuje predmet, piše se velikim početnim slovom – *Hrvatski jezik*.
.....

obuhvaća određivanje teme, oblika i svrhe teksta, primjenjivanje pravogovornih i pravopisnih pravila, služenje stilom prikladnim s obzirom na zadatak, objašnjavanje i tumačenje svojim riječima. Ishodi od A5 do A7 vezani su uz jezične sadržaje. U preporučenim sadržajima nakon ishoda A4 stavljeni su i pravopisni sadržaji. Svakako treba napomenuti da se ti sadržaji nadovezuju na već ostvarene ishode iz osnovne škole.

U tablicama slijede sažeti ishodi i preporučeni sadržaji po razredima.

Prvi razred

Jezične djelatnosti <i>opisni i pripovjedni tekstovi</i>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ govorenje – govori u skladu s govornom normom ⇒ slušanje – sluša, vodi bilješke, postavlja pitanja ⇒ čitanje – čita, izdvaja informacije ⇒ pisanje – piše; oblikuje tekst; administrativni i publicistički stil
Pravopis	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ pisanje vlastitih imena (osobnih i zemljopisnih) ⇒ pisanje određenih i neodređenih pridjeva ⇒ pisanje brojeva ⇒ pisanje složenih glagolskih oblika
Jezični sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ morfosintaktička obilježja riječi u rečenici: subjektno–predikatna sročnost; sintagma, rečenični članovi, promjenjive i nepromjenjive riječi ⇒ značenjski odnosi među riječima: struktura jezičnoga znaka, jednoznačnost i višeznačnost, vrste značenja, metafora i metonimija, oksimoron (?) ⇒ leksičko-semantički odnosi: antonimija, sinonimija, homonimija, hiperonimija, hiponimija ⇒ struktura rječničkoga članka ⇒ jezične norme ⇒ govori hrvatskoga jezika ⇒ genetska pripadnost hrvatskoga jezika jezičnoj porodici
Pismeno izražavanje	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ plan pisanja vezanoga teksta opisnoga ili diskurzivnoga diskursa; natuknice ⇒ najmanje tri opisna ili pripovjedna teksta (putopis, životopis) ⇒ obilježja administrativnoga i publicističkoga stila

Drugi razred

Jezične djelatnosti <i>izlagački tekstovi</i>	⇒ govorenje – govori izlagačke tekstove ⇒ slušanje – sluša izlagačke tekstove, postavlja pitanja ⇒ čitanje – čita izlagačke tekstove, povezuje i sažima informacije ⇒ pisanje – piše izlagačke tekstove; oblikuje tekst; administrativni i publicistički stil
Pravopis	⇒ pisanje pravopisnih znakova na razini rečenice
Jezični sadržaji	⇒ nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice ⇒ red riječi u rečenici ⇒ položaj nenaglasnica u rečenici ⇒ slojevi u leksiku (vremenski, područni i funkcionalni) ⇒ hrvatska narječja; idiolekt
Pismeno izražavanje	⇒ najmanje tri izlagačka teksta: prikaz, koncept, motivacijsko pismo ⇒ interpretacijski školski esej – uvježbavanje bez sumativnoga vrednovanja ⇒ jezična i strukturna obilježja izlagačkih tekstova ⇒ obilježja znanstveno-popularnoga i stručnoga članka

Treći razred

Jezične djelatnosti <i>upućivački i raspravljajući tekstovi</i>	⇒ govorenje – istražuje informacije, navodi bibliografske jedinice i citira literaturu ⇒ slušanje – razlikuje činjenice od mišljenja, pouzdane od nepouzdanih informacija ⇒ čitanje – izdvaja i tumači ideje; razlikuje činjenice od mišljenja ⇒ pisanje – plan pisanja, navođenje bibliografskih jedinica, citiranje stručne literature
Pravopis	⇒ pravila citiranja
Jezični sadržaji	⇒ morfološka obilježja riječi: raščlamba riječi na morfeme, vrste morfema, oblikotvorna osnova, alomorf, gramatičke kategorije riječi, uporaba glagolskih vremena i načina, aktiv i pasiv ⇒ tvorba riječi: tvorbene sastavnice, tvorbena analiza, tvorbeni načini, česti paronimi ⇒ funkcionalni stilovi

<p>Pismeno izražavanje</p>	<p>⇒ najmanje tri upućivačka ili raspravljačka teksta: uputa, molba, komentar ⇒ usporedni školski esej; molba, rasprava, komentar, reportaža ⇒ jezična i strukturna obilježja upućivačkih i raspravljačkih tekstova</p>
<p>Četvrti razred</p>	
<p>Jezične djelatnosti <i>raspravljački tekstovi</i></p>	<p>⇒ govorenje – donosi zaključke u problemskoj situaciji ⇒ slušanje – kritički vrednuje informacije i ideje ⇒ čitanje – uspoređuje informacije i ideje u tekstu sa svojim znanjem i iskustvom ⇒ pisanje – oblikuje sadržajno i logički povezan tekst</p>
<p>Pravopis</p>	<p>⇒ pisanje glasova u dodiru</p>
<p>Jezični sadržaji</p>	<p>⇒ glasovni sustav hrvatskoga standardnoga jezika: otvornici i zatvornici, slog i morfonem, razlika između glasovnoga i naglasnoga sustava materinskog idioma i standardnoga jezika ⇒ prozodija ⇒ fonološki i morfološki uvjetovane glasovne promjene ⇒ izgovorna cjelina u govoru i pismu ⇒ onomastika ⇒ frazeologija ⇒ leksičko posuđivanje ⇒ rječnici ⇒ povijesni razvoj hrvatskoga jezika – od početaka pismenosti</p>
<p>Usmeno i pismeno izražavanje</p>	<p>⇒ najmanje dva raspravljačka teksta: kritika, polemika ⇒ raspravljački školski esej ⇒ jezična i strukturna obilježja raspravljačkog teksta: teza, argument, protuargument i zaključak ⇒ jezična obilježja znanstvenoga stila</p>